

Handlingsplan för förebyggande av våldsbejakande extremism i Helsingborg

PROGRAM

PLAN

POLICY

RIKTLINJER

Helsingborgs stads styrdokument

Aktiverande

syftar till förändring och utveckling

PROGRAM – anger långsiktiga ambitioner och viljeinriktningar

PLAN – anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar

Normerande

reglerar befintlig verksamhet och vårt förhållningssätt till en given situation

POLICY – anger principer och vägledning

RIKTLINJER – anger absoluta gränser och ska-krav

Beslutat av: Beredningen för ett tryggare Helsingborg

Datum: 21 mars 2016

Dokumentets giltighet: 2016-2019

Dokumentet gäller för: Alla nämnder, styrelser och förvaltningar

Dokumentansvarig: Avdelningen för strategisk samhällsutveckling vid stadsledningsförvaltningen

Innehållsförteckning

Introduktion	4
Problembild	4
Riskfaktorer och radikaliserings	4
Förebyggande av våldsbejakande extremism i teorin.....	6
Förebyggande av våldsbejakande extremism i Sverige.....	6
Lokal strategi.....	8

Introduktion

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier och miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. Att förebygga och motverka våldsbejakande extremism och underlätta avhopp är centralt för att stävja den utveckling som tagit fart de senaste åren. Förebyggande av våldsbejakande extremism berör hela samhället och det finns inte en aktör som kan hållas ansvarig för arbetet. Horisontell och vertikal samverkan och samarbete är nödvändigt.

Det är extremt svårt att förebygga eller förhindra varje individ från att ansluta sig till våldsbejakande extremistiska grupper. Ett förebyggande arbete kan dock minska antalet och en avhopparverksamhet kan minska tiden av kriminell aktivitet.

Problembild

Att svenska medborgare och personer med hemvist i Sverige deltar i internationella konflikter och ansluter sig till terroristorganisationer utomlands är inget nytt fenomen. Personer i Sverige har under efterkrigstiden haft samröre med bland andra Röda arméfraktionen, Japanska röda armén, Hizbollah och Hamas. Under 2000-talet har intresset för våldsbejakande islamistiska grupper ökat och personer från Sverige har anslutit sig till terroristorganisationer utomlands. Från Sverige bedömer Säkerhetspolisen att uppemot trehundra personer rest de senaste åren för att ansluta sig till salafist-jihadistiska grupper – framförallt IS.

Få personer reser för att ansluta sig till dessa terrorgrupper med avsikt att återvända och begå terrorbrott. Ofta blir individer som ansluter sig till dessa grupper ytterligare radikaliserade och de internationella kontaktytorna som skapas med operativa beslutsfattare inom terrorgruppen kan i förlängningen förändra personers avsikt att också begå brott i västvärlden. Genom den militära träning som erhålls får personer ökad stridsteknisk förmåga samt kunskap om tillverkning och sammansättning av explosiva ämnen. I förlängningen finns det betydande risk för att dessa individer har en lägre våldströskel.

Måltavlorna för våldsbejakande islamistisk extremism skiljer sig i jämförelse med vit makt-miljön och den autonoma miljön. För närvarande tenderar det vara så att våld från personer inom den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön främst riktar sig mot mål i andra länder än Sverige. Denna bild kan dock komma att ändras över tid.

Riskfaktorer och radikalisering

Det finns en rad så kallade riskfaktorer som påverkar personer till att utöva våld. Inom forskningen talas det ofta om drivkrafter och dragningskrafter. I Säkerhetspolisens regeringsuppdrag att beskriva våldsbejakande islamistisk

extremism i Sverige görs en kort summering av de olika driv- och dragningskrafter som återfinns i radikaliseringsprocessen.

Exempel på drivkrafter:

- Upplevda globala orättvisor
- Upplevt förtryck
- Diskriminering
- Utanförskap
- Identitetssökande eller svårighet att förena olika identiteter
- Svåra eller destruktiva familjeförhållanden
- Personliga trauman eller tragedier
- Våldsfascination och spänningssökande
- Låg självkänsla
- Vilja att göra skillnad

Exempel på dragningskrafter:

- Känsla av makt eller kontroll
- Betydelse eller status i gruppen
- Social gemenskap och tillhörighet
- Tydliga livsregler att hålla sig till
- Attraktiva ideologiska argument
- Övertygelse att man står för det goda och bekämpar det onda
- Äventyrskänsla
- Respekt

Det är viktigt att betona att detta är exempel på driv- och dragningskrafter. Många människor kan tänkas känna sig förtryckta och söka tillhörighet men för den sakens skull inte vara i närheten av att använda våld.

Våldsbejakande ideologi är en viktig faktor i radikaliseringsprocessen. Den används för att legitimera våldet som metod för att skapa någon form av politisk förändring. Denna ideologiska övertygelse kan ske genom deltagande i föreläsningar, att läsa propagandatexter och se våldsbejakande filmer på internet samt ta del av information och diskussioner som finns på sociala medier.

Även om vägarna in i radikalisering är mångfacetterade och komplexa finns det generella indikatorer som i kombination med varandra kan vara intressant när det gäller radikalisering. Det är viktigt att beakta att det är sammantagna indikatorer och inte enskilda faktorer som är vägledande. En ofta förekommande faktor är en generell, kraftig personlighetsförändring från ett håll till ett annat. Ofta sker det snabbt. Individerna utvecklar kontakter med extremistmiljöer eller grupper och samtidigt konsumerar de omfattande våldsmaterial/videor på sociala medier och våldsbejakande ideologisk propaganda.

Kvinnor som rekryteras har oftast en annan väg in i våldsbejakande extremistmiljöer. Ofta hemlighåller kvinnor sin rekrytering från omgivningen och har en romantiserad bild av livet i extremistgruppen, med systerskap och även äktenskap som yttersta målsättning.

Förebyggande av våldsbejakande extremism i teorin

I det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism är det viktigt att ta i beaktande att orsakerna, riskfaktorerna och vägarna in i radikaliserings och våldsbejakande extremism är många och skiljer sig från person till person och mellan könen. Det finns olika vetenskapliga teorier om varför kriminalitet och våldsbejakande extremism uppstår. Kunskapen och synen på orsak och verkan påverkar utformningen av preventionsprogram och strategi. Preventionen kan delas in i social och situationell brottsprevention. Social prevention innebär att minska benägenheten att begå brott medan situationell prevention innebär att minska tillfällena att begå brott.

Preventionen kan skiljas åt i tid, i förhållande till utvecklingen, i primär, sekundär och tertiär prevention. Primär prevention innebär att förebygga att problem uppstår; sekundär att åtgärder riktas mot individer eller grupper i riskzonen; samt tertiär att rikta åtgärder mot personer eller grupper som redan identifierats som brottslingar. Det sker idag redan ett arbete för att förebygga våldsbejakande extremism i det svenska samhället. Detta arbete nämns inte alltid som "förebyggande" utan är det arbete som handlar om att främja demokrati, mänskliga rättigheter och allmänt skapa goda förutsättningar för människor att leva – en universell prevention. Ett arbete som dagligen utförs av personal inom skola, socialtjänst, polis, i föreningslivet och av familjemedlemmar och vänner. Det är detta arbete som på olika sätt påverkar riskfaktorerna och de olika driv- och dragningskrafter som tidigare nämnts.

Förebyggande arbete bör inriktas mot flera nivåer samtidigt, då flera problembeteenden har gemensamma riskfaktorer. Preventivt arbete på strukturell nivå behöver alltså bedrivas parallellt med åtgärder inriktade mot individen och den lokala miljön och kontexten. I realiteten är dock detta inte alltid möjligt. "Familjens väg" som väg in i radikaliserings gör det väldigt svårt, om inte omöjligt, att rikta åtgärder mot en persons föräldrar. En åtgärd att vidta kan då istället vara att fokusera på andra vuxna i omgivningen – inom till exempel skola, fritidsverksamhet och föreningsliv.

Förebyggande av våldsbejakande extremism i Sverige

På nationell nivå sker samverkan mellan myndigheter för att förebygga och bekämpa terrorism. Samverkansrådet mot terrorism bildades 2004 med utgångspunkt att förebygga och förhindra terrorism samt att förbereda inför det att ett attentat inträffar.

De myndigheter som ingår är Säkerhetspolisen, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Försvarets radioanstalt, Polismyndigheten, Tullverket, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården, Transportstyrelsen, Ekobrottsmyndigheten, Kustbevakningen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Totalförsvarets forskningsinstitut, Strålsäkerhetsmyndigheten samt Migrationsverket. Brå och Säkerhetspolisen fick i december 2008 i uppdrag av regeringen att sammanställa en rapport om den autonoma miljön, vit makt-miljön och brottsförebyggande strategier. Säkerhetspolisen fick sedan uppgiften att beskriva våldsbejakande extremism, då detta inte rymdes i det tidigare uppdraget.

I regeringens handlingsplan, Skr. 2011/12:44 Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism, står det tydligt att det inte finns någon "organisation i Sverige som bedriver en verksamhet som är specifikt inriktad på att förebygga att individer ansluter sig till vänsterautonoma eller islamistiska våldsbejakande rörelser eller som arbetar för att stödja personer som vill lämna sådana rörelser."

Att förebygga uppkomsten av våldsbejakande extremism och terrorism faller inte naturligt inom något specifikt politikområde eller myndighetsansvar. Utredningen om ett effektivare arbete för att förebygga våldsbejakande extremism som presenterades i december 2013 förordade "att en samordnare inrättas i syfte att på nationell nivå samordna arbete med att förebygga våldsbejakande extremism." I juni 2014 tillsattes tidigare partiordföranden för Socialdemokraterna, Mona Sahlin, till nationell samordnare för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

I uppdraget, som löper under två år, ingår att:

- stärka och stödja samverkan i arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism på nationell och lokal nivå
- inrätta en referensgrupp för kunskaps- och informationsutbyte
- stödja aktörer som identifierar problem med våldsbejakande extremism lokalt genomföra riktade utbildningsinsatser.

I mars 2015 fick den nationella samordnaren tilläggsdirektiv att:

- förbättra stödet till anhöriga
- utreda förutsättningarna för en pilotverksamhet med en nationell stödtelefon
- ta fram och initiera genomförandet av en sammanhållen strategi för arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism
- uppmuntra till insatser för individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska rörelser
- inrätta ett nätverk av experter.

Uppdraget med att stödja samverkan ligger tydligt i linje med tidigare utredningar som påvisat att samverkan är nödvändig mellan centrala myndigheter samt mellan lokala aktörer som föreningar, trossamfund och även lokalt näringsliv.

Lokal strategi

Förebyggande av radikaliserings och extremism i Helsingborg bygger på ordinarie samverkan mellan stadens förvaltningar och bolag, föreningsliv, trossamfund, polis, räddningstjänst och frivilligorganisationer. Arbetet med barn och ungdom är prioriterat men innefattar även unga vuxna och äldre. Det ska mestadels ske i ordinarie verksamhet och etablerade brottsförebyggande nätverk. Detta utgör grunden och sker med samma utbyte av information som i andra sammanhang. Det kan finnas särskilda skäl till annan ordning då denna typ av brottslighet kommer in på specialstraffrättsliga områden.

Radikaliserings är en riskfaktor i likhet med exempelvis skol, missbruk och kriminalitet. Varje insats ska därför bedömas med utgångspunkt i vardagligt brottsförebyggande bedömningsarbete. De som "självläker", de som har behov av stöd/hjälp och de som har behov av särskild insats som till exempel avhopparverksamhet. Det är av största vikt att personal på operativ nivå har god lokalkännedom samt har möjlighet att skapa förtroende och legitimitet och skapar kontakt med etniska grupper, föreningar föräldrar och andra grupper i närmiljön. Enhetschefen för Trygghet och säkerhet samordnar arbetet lokalt och rapporterar regelbundet till tjänstemannagrupper Tryggare Helsingborg och till nationell samordnare om lägesbild, insatser, utmaningar samt planering av det framtida arbetet.

Lokala samverkansgrupper, Tryggare Helsingborg och ReAgera, är basen för hanteringen av ärenden rörande våldsbejakande extremism. Dessa grupper har representanter från såväl polis och räddningstjänst som från kommunala förvaltningar och bolag.

Aktivitetsplan

1. Tydlig rollfördelning mellan involverade intressenter befasts och kommuniceras, Q2 2016.
2. Inledande kartläggning av den lokala problembilden och behov av kompetens genomförs, Q2 2016.
3. Mentorerna från samverkansgrupperna utses som stöd för personer i riskzonen, avhoppare och som stöd för anhöriga, Q2 2016.
4. Kommunikations- och utbildningsplan utarbetas, Q2 2016.
5. Uppsökande verksamhet och nätverksarbete med trossamfund och föreningar bedrivs fortlöpande och systematiskt för att på ett tidigt stadium fånga upp signaler om befarad eller bekräftad radikaliseringsprocess av individ eller grupp.
6. Samverkansformer med polisens underrättelsetjänst etableras snarast, dock senast Q2 2016.

Samtliga aktiviteter följs upp vid ordinarie möte i Tryggare Helsingborgs tjänstemannagrupp, med start april 2016.

Kontaktytor

- Nationell stödtelefon 020 – 100 200
- Polisen 114 14
- Socialtjänsten jour 042 – 10 64 56

